

راه آهن رشت-آستارا محور برنامه تجاری منطقه‌ای روسیه

کریدور شمال-جنوب به عنوان عامل تغییردهنده بازی کریدورها، نقش مهمی برای کشورهای اوراسیا دارد و در این میان، تکمیل راه آهن رشت-آستارا تحقق این امر را تسریع خواهد کرد.

به گزارش آران نیوز به نقل از اقتصاد معاصر، در سال های اخیر و به ویژه پس از جنگ روسیه و اوکراین و همچنین تشدید تحریم های غرب علیه ایران، اهمیت راهبردی کریدور شمال-جنوب افزایش یافته است. باید توجه داشت که توسعه کریدورهای حمل و نقل بین المللی باعث تقویت تجارت و ارتقا همگرایی سیاسی کشورها می شود. از همین رو، روسیه به دنبال تقویت روابط خود با کشورهای خاورمیانه، آسیای مرکزی و جنوب شرقی خواهد بود؛ مسیرهایی که ثروتمندترین کشورهای اوراسیا را به هم متصل می کنند، معمولا از روسیه نیز می گذرند و این کشور خود دارای شبکه توسعه یافته جاده ها و راه آهن است.

روسیه با برخورداری از چنین موقعیت جغرافیایی مطلوبی می تواند به راحتی نقش یک مرکز تجارت بین المللی بزرگ را به خود اختصاص دهد که در این میان کریدور شمال-جنوب از اهمیت بالایی برخوردار خواهد بود.

این کریدور شامل چندین شاخه است. دو مورد از آن ها از طریق مسیر زمینی، روسیه و ایران را به هم متصل می کنند (شاخه غربی از آذربایجان و همچنین از طریق قزاقستان، ازبکستان و ترکمنستان). یکی دیگر از شاخه های این کریدور از دریا عبور می کند. در این میان، بخش غربی به دلیل مسیر کوتاه از اهمیت بالایی برخوردار بوده که به دلیل اختلافات سیاسی و همچنین عدم تکمیل راه آهن رشت-آستارا تاکنون تکمیل نشده است. از همین رو، تکمیل این حلقه مفقوده با همکاری مسکو و تهران می تواند مزایای راهبردی برای کل اوراسیا داشته باشد.

اهمیت راهبردی راه آهن رشت-آستارا

ساخت راه آهن رشت- آستارا پس از مدت ها انتظار، در سال ۲۰۲۵ آغاز می شود و لحظه ای مهم در توسعه زیرساخت های منطقه ای رقم می زند. این پروژه که نزدیک به دو دهه به تعویق افتاد، نشان دهنده یک حلقه مفقود مهم در کریدور حمل و نقل بین المللی شمال-جنوب (INSTC) است که به عنوان یک مسیر تجاری استراتژیک روسیه، آذربایجان و ایران را به هم متصل می کند.

با این حال عدم وجود یک اتصال راه آهن پیوسته، مانع از تحقق ظرفیت کریدور شده و اغلب محموله را به سمت بخش کمترکارآمد جاده ای سوق می دهد. این امر تاثیر منفی بر رشد اقتصادی کشورهای شرکت کننده داشته و اهداف آن ها را برای تثبیت خود به عنوان یک مرکز ترانزیتی کلیدی محدود کرده است.

با وجود تاخیر چند ساله، توسعه ساخت این راه آهن فرصت های بسیار زیادی برای این کشورها فراهم می کند. فراتر از مزایای لجستیکی، این پروژه یک ابتکار مهم برای تقویت یکپارچگی اقتصادی عمیق تر و ارتقا ثبات ژئوپلیتیکی در منطقه مملو از تنش ها خواهد بود.

راه آهن رشت-آستارا با چندین دهه تاخیر و بلا تکلیفی مواجه بوده، به طوری که نخستین طرح برای ساخت آن بیش از ۲۰ سال پیش مطرح شد. این پروژه در ابتدا قرار بود در سال ۲۰۲۴ آغاز شود که به دلیل برطرف نشدن چالش ها، بارها به تعویق افتاد. این ابهامات ریشه در اولویت های سیاسی، مالی و لجستیکی کشورهای این کریدور دارد.

با این حال تحولات اخیر حاکی از عزم و اراده کافی برای توسعه آن است. بنا بر گزارش ها، آماده سازی فنی کامل شده که یک حرکت مهم در راستای توسعه آن به شمار می رود، زیرا مزایای بالقوه راه آهن بسیار بیشتر از هزینه های عدم اجرای آن خواهد بود.

باید توجه داشت که برای ایران، روسیه و آذربایجان، این راه آهن فراتر از یک پروژه زیرساختی بوده و در واقع یک ضرورت استراتژیک است. اخیراً نیز مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهور ایران در گفت‌وگو با معاون نخست وزیر روسیه، ویتالی ساولیف، این راه آهن را به عنوان سنگ بنای استراتژی اقتصادی ایران توصیف کرده است. مسکو نیز با حمایت ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور این کشور، از این پروژه به عنوان بخش جدایی ناپذیر از برنامه تجاری منطقه ای روسیه حمایت کرد.

بر اساس برآوردها، راه آهن رشت-آستارا پس از راه اندازی، سالانه ۱۵ میلیون تن بار را جابه جا می‌کند و حتی ظرفیت آن تا ۳۰ یا ۵۰ میلیون تن نیز افزایش می‌یابد. این امر نه فقط تجارت بین کشورهای شرکت کننده را تقویت کرده، بلکه INSTC را به عنوان یک جایگزین مناسب برای مسیرهای دریایی سنتی، مانند کانال سوئز، قرار می‌دهد. همچنین کاهش زمان و هزینه های حمل و نقل می‌تواند بر جریان های تجارت جهانی به ویژه بین اروپا، خاورمیانه و جنوب آسیا تاثیر بگذارد.

ساختار مالی پروژه نیز نشان دهنده تعهد همه ذینفعان است. روسیه و ایران متعهد شده اند که به طور مشترک برای ساخت این بخش ۱۶۰ کیلومتری سرمایه گذاری و روسیه ۱.۳ میلیارد یورو اعتبار دولتی ارائه کند. این مشارکت ها بر دیدگاه مشترک یکپارچگی اقتصادی و منافع متقابل تاکید دارد.

راه آهن رشت-آستارا می‌تواند یک بازی ژئوپلیتیکی باشد. راه آهن با ایجاد ارتباط مستقیم زمینی بین روسیه و خلیج فارس، مشارکت استراتژیک روسیه، ایران و آذربایجان را تقویت می‌کند و علاوه بر گسترش روابط اقتصادی، وزنه تعادلی برای مسیرهای تجاری تحت سلطه غرب فراهم می‌کند. در این میان، آذربایجان به عنوان یکی از اجزای حیاتی INSTC، از افزایش حجم تجارت و افزایش نفوذ منطقه ای سود می‌برد. راه آهن همچنین می‌تواند سرمایه گذاری بیشتری را در زیرساخت های کشورهای مسیر جذب و باعث رشد اقتصادی شود.

تحول بنیادین در قلب آسیا

در سطح جهانی نیز، تکمیل این راه آهن انقلابی در حمل و نقل خواهد کرد، زیرا محموله ها می‌تواند مسافت ۷۰۰۰ کیلومتری سنت پترزبورگ تا بمبئی را فقط در ۱۰ روز طی کند که در مقایسه با ۳۰ تا ۴۵ روز از طریق کانال سوئز به صرفه است. چنین دستاوردهای بهره وری می‌تواند INSTC را به یک مسیر ترجیحی برای معامله گران جهانی تبدیل و چشم انداز لجستیک را تغییر دهد و اتصال اوراسیا را تقویت کند.

راه آهن رشت-آستارا با وجود تاریخ طولانی خود، نماد تغییر تحول آفرین در اوراسیا است. بهره گیری از ظرفیت INSTC، راه ارتباطات اقتصادی را افزایش داده و ثبات ژئوپلیتیکی در اوراسیا را تقویت خواهد کرد. در واقع راه آهن رشت-آستارا پس از دهه ها انتظار، تبدیل به سنگ بنای تجارت اوراسیا و نمادی از عزم مشترک کشورها تبدیل خواهد شد.

در واقع کریدور شمال-جنوب فرصت های فراوانی را در آینده نوید می‌دهد؛ حداقل باعث افزایش چند برابری گردش کالا بین روسیه و کشورهای ثروتمندی مانند ایران و هند خواهد شد. با نگاهی به یک تصویر بزرگتر، این کریدور می‌تواند روسیه، خاورمیانه و آسیای مرکزی را به عنوان یک بلوک اقتصادی واحد، مشابه اتحادیه اقتصادی اوراسیا یا مشارکت ترانس پاسیفیک متحد کند. در واقع یک زیرساخت مشترک در تقویت روابط بین کشورهای منطقه بسیار موثرتر از نزدیکی جغرافیایی آن ها است. چین در حال حاضر پروژه زیرساختی مشابهی به نام «جاده ابریشم جدید» را اجرا می‌کند. کریدور شمال-جنوب نیز ظرفیت بالایی برای روسیه دارد و به آن فرصتی می‌دهد تا نفوذ اقتصادی و سیاسی خود را در کل منطقه آسیا گسترش دهد.

هرچند این تحولات در مسیر تکمیل راه آهن رشت-آستارا دلگرم کننده بوده اما چالش ها همچنان پابرجاست. از همین رو، اراده سیاسی، ثبات مالی و هماهنگی موثر برای دستیابی به هدف عملیاتی پروژه در سال ۲۰۲۸ ضروری خواهد بود.